

OCHRONA DZIECI I MŁODZIEŻY W ZGROMADZENIU SIÓSTR NIEPOKALANEGO POCZĘCIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY

ANEKS

Symptomy wykorzystania seksualnego dziecka

Symptomy wykorzystania seksualnego dziecka na poszczególnych etapach rozwojowych obejmują różne dziedziny jego rozwoju. Poniżej wymieniona jest lista objawów, na które trzeba zwrócić szczególną uwagę w przypadku danych etapów:

Wiek przedszkolny:

- zachowania seksualne nieadekwatne do wieku,
- nadmierne zainteresowanie seksem,
- obnażanie się,
- nieadekwatna do wieku wiedza na temat seksu,
- prowokowanie kontaktów o charakterze seksualnym,
- zabawa w odgrywanie aktów seksualnych,
- rysowanie postaci z organami płciowymi,
- powtarzanie słów związanych z seksem,
- molestowanie seksualne innych dzieci.

Wiek szkolny:

- zachowania seksualne nieadekwatne do wieku,
- rysunki o charakterze seksualnym,
- częste wypowiedzi na tematy seksualne,
- zaburzenia identyfikacji z płcią,
- obsceniczność zachowań,
- nadmierna troska o ciało,
- kompulsywna masturbacja.

Okres dorostania:

- zachowania uwodzące,
- molestowanie seksualne rówieśników lub rodzeństwa,

- propozycje seksualne wobec dorosłych,
- podejmowanie ryzykownych zachowań seksualnych (przekraczanie granic i norm prawnych, zdrowotnych – np. przez aktywność seksualną pod wpływem środków psychoaktywnych, takich jak: leki, dopalacze, alkohol, narkotyki, itp.)

W kwestii rozwoju emocjonalnego wychowawcy, nauczyciele i inni pracownicy szkoły powinni zwrócić uwagę na:

Wiek przedszkolny:

- nagle pojawiające się zaburzenia poczucia bezpieczeństwa,
- „przywieranie” do opiekuna,
- okazywanie gwałtownego lęku przed niektórymi osobami,
- nagły regres do wcześniejszych zachowań,
- nagłe obniżenie nastroju,
- moczenie się,
- utrata apetytu,
- powtarzające się koszmary senne,
- negatywny obraz samego siebie (np. w wypowiedziach),
- nadmierna czujność,
- okrucieństwo wobec zwierząt.

Wiek szkolny:

- nagłe, niewytłumaczalne zmiany nastroju,
- stany depresyjne,
- myśli i próby samobójcze,
- niska samoocena,
- zachowania regresywne,
- nadmierna czujność,
- poczucie winy,
- zaburzenia empatii.

Okres dorastania:

- próby samobójcze,
- samookaleczenia,
- stany depresyjne,

- używki (przede wszystkim alkohol i narkotyki),
- zaburzenia jedzenia,
- koszmary senne,
- lęki i niepokój,
- wybuchy gniewu,
- zaburzenia obrazu siebie i obrazu własnej tożsamości.

W rozwoju społecznym dziecka symptomy wykorzystania seksualnego mogą obejmować:

Wiek przedszkolny:

- wycofywanie się ze wspólnych zabaw z rówieśnikami,
- niechęć do dzielenia się swoimi przeżyciami i doświadczeniami,
- agresja i wulgaryzmy seksualizujące komunikat.

Wiek szkolny:

- trudności w kontaktach z rówieśnikami,
- wagary, kradzieże i kłamstwa, a także wulgaryzmy seksualizujące komunikat,
- rezygnacja z hobby (np. zajęć sportowych),
- niechęć do rozbierania się na zajęciach wychowania fizycznego,
- przyjmowanie roli rodzica wobec młodszych dzieci,
- ucieczki z domu,
- angażowanie się w niebezpieczne sytuacje (ryzykowne zachowania seksualne i/lub użycie środków psychoaktywnych).

Okres dorastania:

- izolacja,
- nagła zmiana w relacjach,
- mówienie o przemocy,
- kradzieże,
- prostytutka,
- dążenie do panowania nad otoczeniem.

Zaburzenia w rozwoju poznawczym obejmują:

Wiek przedszkolny:

- regres poznawczy i zahamowanie ciekawości eksploracyjnej,
- stereotypowe zabawy,
- problemy w rozwoju mowy.

Wiek szkolny:

- stereotypowość w rozwiązywaniu zadań,
- trudności w rozwoju myślenia symbolicznego,
- słabe mechanizmy obronne,
- konieczność natychmiastowego nagradzania.

Okres dorastania:

- nagłe pogorszenie wyników nauki,
- trudności w myśleniu abstrakcyjnym,
- trudności w rozumieniu cudzych emocji,
- trudności w rozumieniu ról społecznych.

Dodatkowe symptomy wykorzystania seksualnego dziecka pojawiają się w sferze somatycznej:

Wiek przedszkolny:

- uszkodzenia w okolicach genitalnych lub analnych,
- upławy,
- dyskomfort w czasie siedzenia lub chodzenia,
- zaburzenia snu i łaknienia,
- moczenie nocne.

Wiek szkolny:

- zakażenia układu moczowego,
- przewlekłe dolegliwości (np. bóle brzucha, głowy i inne),
- zaparcia,
- odwodnienie,
- zaburzenia snu i łaknienia,
- moczenie nocne.

Okres dorastania:

- ciąża,

- choroby weneryczne,
- HIV, AIDS,
- zaburzenia snu i łaknienia,
- moczenie nocne.

Symptomy ostrzegawcze u potencjalnego dorosłego sprawcy

Oprócz symptomów wykorzystania seksualnego u dziecka, nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy szkoły/przedszkola/internatu, itp. powinni również zwrócić uwagę na symptomy ostrzegawcze u potencjalnego dorosłego sprawcy wykorzystania seksualnego, który, niejednokrotnie nieświadomie, wysyła otoczeniu pewne „sygnały”. Do najważniejszych z nich należą:

- brak relacji z rówieśnikami, niewielu dorosłych przyjaciół,
- dziecinne zainteresowania lub zachowania,
- spędzanie nadmiernej ilości czasu z dziećmi,
- osobista historia przemocy lub zaburzeń seksualnych,
- wyjazdy wakacyjne i wycieczki z dziećmi,
- częste wizyty dzieci w mieszkaniu,
- hojne podarunki dla dzieci,
- naruszanie granic fizycznych z dziećmi (np. różnego rodzaju „wygłupy” czy mocowanie się),
- zainteresowanie zdjęciami dzieci,
- sekrety dzielone z dziećmi,
- nawiązywanie kontaktów przy pomocy mediów społecznościowych, komunikatorów, smsów, itp.
- pluszaki, gry dla dzieci i zabawki w mieszkaniu,
- rozmowy z małoletnimi na tematy seksualne,
- podawanie małoletnim alkoholu, narkotyków lub innych środków psychoaktywnych,
- widoczna skłonność do manipulacji w kontaktach z dziećmi i młodzieżą.

Czynniki ochronne i czynniki ryzyka

Do podstawowych czynników ryzyka przemocy seksualnej wobec dzieci i młodzieży w placówkach oświatowo-wychowawczych należą:

- łatwy dostęp do dzieci i młodzieży,
- pozycja autorytetu nauczyciela / wychowawcy / pracownika szkoły/przedszkola/internatu, itp.,

- brak wiedzy i nieumiejętność dostrzegania symptomów wykorzystania oraz właściwego reagowania na nie,
- brak superwizji pracy nauczycieli/wychowawców/katechetów i innych osób zatrudnianych w szkole/przedszkolu/internacie, itp.,
- zły lub nieprzemyślany dobór kandydatów do pracy,
- problemy rodzinne/emocjonalne/społeczne dziecka (niska samoocena, trzymanie się „z boku” grupy, „odstawanie” od grupy, wyśmiewanie przez rówieśników, itp.).

Z kolei do czynników ochronnych przed wykorzystaniem należą przede wszystkim:

- zwiększenie świadomości nauczycieli / opiekunów /wychowawców /pracowników szkoły/przedszkola/internatu, itp. oraz większe ryzyko wykrycia sprawców,
- czytelne dokumenty odnośnie ochrony dzieci i młodzieży, jasno określone normy postępowania w pracy z małoletnimi oraz szczegółowe wytyczne odnośnie postępowania w przypadku wykrycia krzywdy,
- bardziej przemyślany dobór kandydatów do pracy z dziećmi i młodzieżą,
- szkolenia dla kadr, rodziców oraz samych wychowanków, dotyczące zagrożeń przemocą seksualną i sposobów obrony przed nią.

Zasady prowadzenia rozmowy z osobą zgłaszającą krzywdę:

- traktuj osobę zgłaszającą z empatią i bardzo poważnie – nie bagatelizuj zgłoszenia ani nie okazuj lekceważenia osobie zgłaszającej (dla dziecka, które doświadczyło traumy wykorzystania seksualnego, często „jedyną deską ratunku” jest usłyszenie prawdziwego komunikatu: „Ja ci wierzę.”),
- zachowaj spokój i staraj się nie okazywać przerażenia lub silnego wzburzenia, nie wyrażaj własnych opinii na temat sprawcy, nie komentuj tego, co mówi dana osoba, ale słuchaj aktywnie, utrzymując naturalny kontakt wzrokowy oraz wyrażając zrozumienie i wsparcie,
- nie okazuj wątpliwości co do wiarygodności osoby zgłaszającej lub jej wypowiedzi,
- ogranicz się do zadawania tylko koniecznych pytań, które pomogą ustalić fakty i okoliczności, niezbędne do zgłoszenia sprawy organom ścigania,
- zapewnij osobę zgłaszającą, że dobrze zrobiła, zgłaszając krzywdę i że zostanie zrobione wszystko, co możliwe, aby jej pomóc,

- jeśli bezpieczeństwo osoby skrzywdzonej jest zagrożone (np. jest bardzo duże prawdopodobieństwo, że sytuacja się powtórzy), działaj niezwłocznie (poinformuj – przez dyrektora placówki, niekrzywdzących rodziców dziecka i odpowiednie organy państwowe),
- wyjaśnij dziecku, że informacje o krzywdzie muszą zostać przekazane innym osobom (powiedz kto dokładnie musi się o sprawie dowiedzieć: niekrzywdzący rodzice dziecka, dyrektor placówki lub przełożony domu zakonnego, inne osoby zaufania, a w określonych przypadkach także organy ścigania),
- nigdy nie ujawniaj szczegółów rozmowy z dzieckiem osobom niezaangażowanym w pomoc, zwłaszcza osobie wskazanej jako sprawca przemocy,
- zapewnij dziecku bezpieczeństwo i jeśli widzisz taką konieczność, podkreśl wyraźnie, że nie ponosi ono żadnej winy za doznaną krzywdę,
- nie naciskaj na dziecko i nie zadawaj pytań zamkniętych, sugerujących odpowiedź (dziecko może powiedzieć „nie wiem” – ma do tego prawo, jeśli nie umie udzielić odpowiedzi na jakieś pytanie),
- zakończ rozmowę, gdy dziecko jest spokojne,
- natychmiast po zakończeniu rozmowy sporządź notatkę z jej przebiegu, starając się jak najwierniej odtworzyć konkretne słowa i wyrażenia, jakich użyło dziecko.